

Lukijalle

Tämän vuoden aikana on solmittu kaksi ilahduttavaa sopimusta, joiden myötä *Ajatuksessa* julkaistut tekstit tulevat myös sähköisessä muodossa luettavaksi. Viime vuoden numero on jo nyt luettavissa osoitteessa journal.fi/Ajatus. Tästä lähtien *Ajatuksen* numerot, jotka edelleen tuoreeltaan lähetetään painettuina tilaajille, ovat kahdentoista kuukauden viiveellä kaikkien luettavissa. Myös muut kuin tilaajat pääsevät näin käsiksi teksteihin, ja tekstit puolestaan tavoittavat useampia lukijoita.

Journal.fi on uusi tiedelehtien toimittamiseen ja julkaisemiseen tarkoitettu palvelu, jota ylläpitää Tieteellisten seurain valtuuskunta (TSV). Sivustolla on tällä hetkellä noin 40 suomalaista tieteellistä lehteä ja vuosikirjaa, *Ajatus* uusimpana tulokkaana. Palvelu kehitettiin Kotilava (Kotimaiset lehdet avoimiksi ja vaikuttamaan) -hankkeessa, joka oli TSV:n ja Kansalliskirjaston yhteishanke vuosina 2015–2017. Vuosikirjamme uudet numerot julkaistaan jatkossa tällä sivustolla.

Vanhemmat *Ajatukset* puolestaan tullaan digitoimaan Kansalliskirjaston tuella. Suomen Tiedekustantajien Liitto myönsi tähän tarkoituksen apurahan, mistä suuret kiitokset. Fyysiset niteet skannataan, teksteihin lisätään tekstihaku- ja metatiedot ja sähköisten numeroiden pitkäaikaissäilytyksestä huolehditaan. Tähän tarvitaan luvat kaikkien noin 750 julkaistun artikkelin osalta niiden kirjoittajilta tai oikeudenhaltijoilta, joihin SFY tulee ottamaan yhteyttä. Kunhan urakka on hoidettu, sama on haaveissa tehdä *Acta Philosophica Fennican* niteille. Tekstien saatavuuden helpottuminen ja lisääntyvä näkyvyys hakukoneissa luvaa lisääntyvää kiinnostusta aiemmin julkaistua kotimaista filosofiaa kohtaan.

Pitäisikö uudet tekstit laittaa suoraan avoimesti kaikkien saataville, ilman kahdentoista kuukauden viivettä? *Open access*-julkaisemisen kannattajilla on lukuisia perusteita sen puolesta, että pitäisi, alkaen avoimuudesta tieteen keskeisenä periaatteena. Lisäksi kansainvälisten kustannustalojen rooli tiedekustantamisessa hiertää monia: ne eivät maksa mitään tekstien kirjoittajille, toimittajille tai vertaisarvioijille, jotka ovat tyypillisesti yliopistojen tai tutkimuslaitosten henkilökuntaa. Julkaisu- talot kuitenkin myyvät journaalejaan samojen yliopistojen ja tutkimuslaitosten kirjastoille, usein kiskurihintaan. Tämä on johtanut boikotteihin esimerkiksi *Elsevieriä* vastaan. Lisäksi on syntynyt aloitteita kirjastojen rahoittamista julkaisumalleista, joissa kansainvälisten kustannustalojen osuus ohitetaan. Esimerkiksi *Open Library of Humanities* on eräs tällainen aloite, josta ei täysin puhdasverinen. Lisäksi avoin julkaiseminen liittyy julkisesti rahoitettavan tutkimuksen julkiseen saatavuuteen: monien maiden tutkimusrahoittajat ovat alkaneet vaatia, että heidän rahoittamansa tutkimus ei saa päätyä maksumuurien taakse.

Kotimaisille tiedekustantajille tilaajamäärät ovat kuitenkin kohtalon kysymys. Riitta Koikkalainen Kotilava-hankkeesta on tiivistänyt kotimaisten tiedejulkaisujen näkökannan näin:

Tieteelliset lehdet ja kirjat eivät synny itsestään. Julkaisu- alustasta riippumatta niiden tekemiseen tarvitaan re- sursseja. Suomalaisia tiedejulkaisuja tehdään pienillä budjeteilla. Esimerkiksi kotimaassa tehtävistä noin sada- sta tiedelehdestä 70 % tehdään alle 20 000 euron vuosi- budjetilla. Jos tästä lohkaistaan pois tilausmaksuista ker- tyvä tuotto ilman, että tilalle saadaan muita tulonlähteitä, kotimaisten tiedejulkaisujen kentällä käy kato. Ketä se palvelisi? Ei ainakaan suomalaista kulttuuria eikä yhteis- kuntaa, saati yliopistoja. Ne saavat 13 % perusrahoituk-

sestaan julkaisuista. Yliopistot ovat tienanneet ja tienaa-
vat myös kotimaisilla julkaisuilla, joiden osuus on noin
7 % niiden kaikista vertaisarvioituista julkaisuista.¹

Romahtaisivatko tilaajamäärät, jos lehti olisi kaikkien saatavilla
heti? Ei se ainakaan yllättävää olisi. Miksi jatkaa lehden tilaa-
mistä, jos sähköinen lehti olisi heti saatavilla tilauksesta riippu-
matta? Yksi hyvä peruste olisi, että aiemminkin on ollut valmis
maksamaan tilausmaksun, ja nyt samalla rahalla voisi tukea
muidenkin pääsyä lehden sisältöihin. Lehden tilaaminen voisi
olla eräänlaista kannatusjäsenyyttä. Monestihan tieteelliset leh-
det liittyvät seuran jäsenyyteen: kaikissa tapauksissa jäsenmää-
rässä ei ehkä tapahtuisi muutosta, vaikka muutkin kuin jäsenet
saisivat kaiken sisällön heti. Se itse asiassa voisi monien mie-
lestä olla toivottavaakin: näin tekstit saavuttaisivat laajemman
lukijakunnan ja alan julkaisusta tulisi laajemmin merkittävä.
Monet haluavat myös lukea nimenomaan painettua tekstiä tai
pitää lehtiä tai vuosikirjoja saatavilla kirjahyllyssä. Ei liene siis
mahdotonta sekään, että tilaajamäärät eivät heti suorastaan ro-
mahtaisi.

Oleellisin tekijä tieteellisille julkaisuille ovat joka tapauk-
sessa tasokkaat artikkelit. Kiitämme jälleen kirjoittajia ja ver-
taisarvioijia uutterasta työstä. Viime numeron kirjasymposio
sai hyvää palautetta – itse asiassa kaikki spontaani lukijapa-
laute keskittyi siihen. Tähän numeroon valmistui kirjasympo-
sio Eerik Lagerpetzin kirjasta *Social Choice and Democratic Va-
lues*. Kiitokset Eerikille sekä Aki Lehtiselle ja Kaisa Herneelle,
sekä anonyymeille arvioijille. Kirjan esittelyä tai kirjoittajan
vastausta kommentoijille ei vertaisarvioida, mutta komment-
tiartikkelien kohdalla käytäntö toimii. Kuten ennenkin, ver-
taisarvioidut tekstit erottuvat muista vertaisarviotunnuksen
avulla.

---

¹ <http://blogi.professoriliitto.fi/maarit-valo/julkaisemista-maksumuurin-takana/>

Kiitokset *Ajatuksen* taittajana aloittaneelle Risto Koskensillalle sekä harjoittelija Jenni Rytilälle, joka kävi tekstejä läpi. Eri-tyiskiitokset vielä Ilpo Haloselle aiempien numeroiden taittamisesta. Toimitus toivottaa lukijoille antoisia lukulehtiä,

Joulukuu 2017,

Arto Laitinen

Päätoimittaja